

De andere kant van orgaandonaties

Wat de overheid niet vertelt

B. Voorham

Nu de nieuwe wet op de orgaandonatie binnenkort in werking treedt, voelt de overheid zich geroepen reclame te maken voor donaties.

Lucifer vult de eenzijdige informatie van de overheid aan.

Dit jaar treedt de wet op de orgaandonatie in werking. Elke Nederlander van achttien jaar en ouder zal gevraagd worden of hij na zijn overlijden zijn organen ter beschikking aan anderen wil stellen. Daarbij kan men kiezen of men wel of niet orgaandonor wil worden, of dat de nabestaanden daarover mogen beslissen.

Eenzijdige informatie

Met de nieuwe wet hopen artsen die zich met transplantaties bezighouden, dat het tekort aan organen opgeheven kan worden. Er zijn duizenden patiënten die op een orgaan wachten. De artsen gebruiken hen als argument. De kwaliteit van hun leven verbetert na de transplantatie.

Vanuit de medische optiek wordt nauwelijks meer dan deze informatie gegeven. Het wordt zeer simpel voorgesteld.

De overheid heeft dit standpunt tot haar beleid gemaakt. Door middel van reclamecampagnes probeert zij mensen ervan te overtuigen dat ze orgaandonor moeten worden.

Na je dood heb je niets meer aan je organen en je doet er zieke mensen een groot plezier mee. Deze twee beweringen vormen de achtergrond van de nieuwe wet op de orgaandonatie. Maar het zijn beweringen en dat wil zeggen: *meningen*. Zoals we hieronder zullen aantonen, zijn er andere standpunten, die op zijn minst even redelijk en plausibel zijn als die welke de overheid tot enig bestaande heeft verklaard.

Het beleid van de overheid is dan ook zonder meer laakbaar. Immers, ze financiert campagnes om mensen te doen beslissen orgaandonor te worden, waarbij ze essentiële informatie weglaat. Want is men al dood als artsen de organen uit je lichaam halen? En help je de patiënt met een donororgaan.

Bezinning orgaandonaties

Of de informatie bewust wordt weggehouden, is uiteraard vanaf onze plaats niet te beoordelen. Maar de beleidsmakers beschikken over meer informatie. *Lucifer* zelf heeft verschillende malen over het onderwerp geschreven. Een uitgebreid artikel over dit onderwerp is gratis naar de

nodige instanties verstuurd.(1) Bovendien bezitten zij de publicaties van de Stichting Bezinning Orgaandonatie (SBO). Deze stichting is al geruime tijd actief. Ze gaat uit van de mens als *geestelijk* wezen en belicht de consequenties van orgaandonatie voor de gever en de ontvanger als geestelijke wezens, en niet als automaten waarin men vrijelijk onderdelen kan wisselen.

Het is tekenend dat de regering de SBO niet in haar voorlichtingscampagne wil betrekken, maar deze voorlichting wel laat uitvoeren door de Stichting Donorvoorlichting. Deze laatste stichting is echter de vroegere Stichting Donorwerving, een samenwerkingsverband van de Hartstichting, de Nierstichting en nog een aantal andere propagandisten van orgaandonatie, die ook achter de organenbank Eurotransplant staan — kortom, de ‘organenlobby’. Er is dus absoluut geen sprake van een onpartijdige voorlichting door de overheid.

De Stichting Bezinning Orgaandonatie tracht die leemte aan informatie te vullen door de mensen te stimuleren, zelf over beide kanten van donatie na te denken, de geestelijke én de lichamelijke. Het gaat om bezinning, zelfstandig onderzoek. En dat zelfstandige onderzoek wordt natuurlijk niet gestimuleerd door een overheid die zo nadrukkelijk voor één standpunt heeft gekozen. De SBO heeft een aantal brochures gepubliceerd. Veel van de informatie in dit artikel hebben we dan ook gehaald uit die publicaties.(2)

Gelukkig is er in de media aandacht geschonken aan de SBO. Toch kan deze summiere aandacht niet wedijveren met de stortvloed aan propaganda van de ‘organenlobby’. En dat terwijl bij zo’n belangrijk onderwerp alle feiten genuanceerd op tafel zouden moeten komen.

Hersendood

Volgens de nieuwe wet mogen artsen organen uit het lichaam halen als geconstateerd is dat de mens *hersendood* is.

Hersendood is op zich een merkwaardige term. Hij suggereert zoiets als dat de hersenen dood zijn, maar klaarblijkelijk is de mens nog niet helemaal gestorven, want anders zou je toch gewoon over ‘dood’ kunnen spreken. De term is voor het eerst gebruikt door een commissie van de Harvard Universiteit. Ze is speciaal ingevoerd om orgaantransplantaties mogelijk te maken. Men kan natuurlijk geen organen uit stervende – dus nog levende – mensen halen. Als mensen evenwel hersendood zijn, *lijkt* het alsof ze dood zijn. Maar zijn ze dit ook?

De Commissie Hersendoodcriteria van de Gezondheidsraad stelt in een rapport dat men van hersendood kan spreken wanneer de onderscheiden functies van de hersenen en hun onderlinge samenhang definitief verloren zijn gegaan. De hersenen functioneren dus niet meer. Zijn ze op dat

moment echter gestorven of weigeren ze slechts dienst? Op die vraag is nooit een bevredigend antwoord gekomen.

In ieder geval staat vast dat, als een mens in een toestand van hersendood verkeert, er iets anders aan de hand is dan wanneer hij gestorven is. Dat blijkt het duidelijkst uit het feit dat de ‘hersendode’ aan een beademingsapparaat ligt. De wet op de orgaandonatie spreekt in dit verband over een ‘beademd stoffelijk overschot’. Hoe kan een lijk beademd worden, vraag je je af. Zowel leek als dokter weten dat dit een onmogelijkheid is.

De conclusie is dan ook gerechtvaardigd dat een ‘hersendode’ nog niet gestorven is. Veel van de functies van het lichaam gaan dan ook gewoon door. Zo kan het lichaam reageren op medicijnen, heeft het reflexen, is er stofwisseling, vormt het bloedcellen, enzovoort. Er zijn gevallen bekend van zwangere vrouwen die hersendood verklaard waren. Zij werden enige maanden kunstmatig in leven gehouden. Bij een zwangere vrouw ontwikkelde het kind zich verder in het moederlichaam en werd met een keizersnee geboren. Kan men in alle ernst beweren dat een kind kan groeien in het lichaam van een gestorven moeder? Niettemin zouden er bij deze vrouw, conform de nieuwe wet op de orgaandonatie, organen uit haar lichaam gehaald mogen worden, zo zij daar tenminste toestemming voor had gegeven.

Nu stellen medici dat hersendood een onomkeerbaar proces is. En er valt veel voor te zeggen dat dit, althans in de meeste gevallen, waar is, hoewel er ook een geval bekend is van iemand die hersendood verklaard was, maar ‘terugkwam’ in het leven.

Maar zelfs als we ervan uitgaan, dat hersendood onomkeerbaar is, dan betekent dit toch ook dat het stervensproces nog niet beëindigd is. Er vindt *iets* plaats. Iets gebeurt er, wat zich onttrekt aan onze fysieke waarneming.

Deze informatie wordt het publiek onthouden. Daarbij moet men zich realiseren dat ze niet gebaseerd is op religieuze overwegingen, op aannames of veronderstellingen, maar op waar te nemen feiten. Het ligt niet zo simpel als de reclamespotjes ons willen doen geloven. Organen worden niet uit een lijk gehaald, noch uit een ‘beademd stoffelijk overschot’, maar uit het lichaam van een stervende – dat wil zeggen: nog levende – mens.

Omdat het soms een tijd duurt voordat de artsen een geschikte ontvanger hebben gevonden voor de organen, wordt dat stervende lichaam kunstmatig in leven gehouden. Net zoals bij coma-patiënten belemmert men het stervensproces. Het bewustzijn trekt zich terug, maar wordt vastgehouden.

Stel je voor dat je uitgeput bent en naar slaap snakt, maar steeds als je bijna inslaapt, word je wakker gepord. Hierop lijkt de situatie die in de wet op de orgaandonatie omschreven wordt als 'beademd lijk'. We willen verder niet speculeren welke onaangename gevolgen dit kan hebben voor de stervende, maar gunstig kan het nooit zijn.

Stervensproces

Volgens de Theosofie is sterven een geleidelijk proces. Sterven is het terugtrekken van bewustzijn. Dit gebeurt niet in één keer. In gevallen van een natuurlijke dood trekt het bewustzijn zich langzaam terug uit het lichaam. De stervende verliest de interesse in de dagelijkse gang van zaken. In feite is hij tegelijk bezig met een geboorteprocess op een ander gebied.

Maar ook mensen die abrupt sterven, bijvoorbeeld door een verkeersongeluk – zij leveren de meeste organen – sterven niet in een kort moment. Ook nu trekt het bewustzijn zich langzaam terug uit het lichaam, zelfs als dit door een ongeluk vreselijk verminkt is. Daarbij vindt iets heel belangrijks plaats. De stervende – die in medische termen ten onrechte al 'dode' wordt genoemd – ziet als in een visioen zijn eigen leven aan zich voorbijtrekken. Dit proces wordt in de Theosofie het panoramisch visioen genoemd. Alles van het afgelopen leven, tot in de kleinste details, wordt in een zeer helder licht beschouwd. De oorzaken van sommige tijdens het leven onverklaarbare gebeurtenissen worden waargenomen. Men ziet hoe de ene gedachte en handeling aanleiding gaf tot een andere. En het belangrijkste is dat de stervende de strikte rechtvaardigheid van dit alles inziet.

Wat in feite gebeurt, is dat het waarnemend bewustzijn van de mens – het bewustzijn van de persoonlijke mens – opgeheven wordt tot het niveau van wat we in de Theosofie de reïncarnerende ego noemen. Die reïncarnerende ego, de ware mens, is veel universeler dan de persoonlijke mens, die in feite het masker is van de ware mens. Daarom ervaart de mens het alsof hij naar het afgelopen leven van een ander kijkt en is hij in staat zo objectief en eerlijk de balans op te maken van het zojuist beëindigde leven.

De duur en de intensiteit van dit panoramisch visioen zijn sterk afhankelijk van het individuele karakter. In het algemeen kan men stellen dat hoe spiritueler men geleefd heeft, des te korter en des te intenser het visioen is. Maar iedereen heeft deze terugblik op het geleefde leven.

Dat dit visioen uiterst belangrijk is, behoeft nauwelijks betoog. De mens kan zijn conclusies trekken, zijn lessen leren, die in verband met zijn volgende levens van niet te onderschatten waarde zijn.

Het visioen vindt doorgaans nog plaats als het hart heeft opgehouden te slaan. 'Hij is niet meer', zeggen de omstanders en ze laten hun emoties de

vrije loop. Maar al is dit stervensproces onomkeerbaar, de stervende zelf overziet in een heel helder bewustzijn zijn leven. Vandaar dat het theosofisch advies luidt dat er stilte heerst in de sterfkamer, ook nadat de dood is ingetreden.

Er bestaat waarschijnlijk geen wreder verstoring van deze rust dan wanneer artsen gaan snijden in het lichaam.

De ontvanger

De algemene gedachte bij de Nederlandse bevolking is dat een mens met een ziek orgaan na een geslaagde transplantatie wederom gezond is. De ziekte is over. Ook in de door de overheid geïnitieerde reclame wordt gesuggereerd dat een nieuw orgaan de patiënt beter maakt. Maar wie een mens kent die een donororgaan heeft gekregen, weet hoe onwaar dit is. Na de transplantatie blijft de patiënt ziek. Er komen namelijk altijd complicaties, zoals afstotingsverschijnselen, verhoogde vatbaarheid voor infecties, een verhoogde kans op tumorvorming. De patiënt moet zware medicijnen slikken, wat weer bijwerkingen teweegbrengt. Wellicht mede hierdoor ontstaan ook psychische problemen, zoals een neiging tot zelfmoord en persoonlijkheidsveranderingen.

Wat is de oorzaak van deze problemen?

Geconstateerd wordt dat het ontvangende lichaam het nieuwe orgaan altijd en duurzaam afstoot. Het lichaam accepteert het nieuwe orgaan nooit.

Dit feit op zich zou aanleiding moeten zijn eens goed na te denken over wat het menselijk lichaam en organen nu zijn. Zijn ze niets meer dan onderdelen in een levenloze machine? Of is er iets anders aan de hand?

Het blijkt dat elk lichaam uniek is. Dat is vanuit de optiek van de Theosofie ook logisch, omdat elk *mens* uniek is. En onder mens verstaan we dat 'bewustzijn', dat sommigen 'ziel' of 'geest' noemen.

Dat bewustzijn is in essentie grenzenloos, heeft altijd bestaan en zal altijd blijven bestaan. En in de grenzenloosheid die achter elk mens ligt, heeft hij zich ontwikkeld tot dat unieke karakter dat hij thans is. Gedachten denkend, handelingen verrichtend en daardoor oorzaken scheppend, heeft hij zichzelf gemaakt, zichzelf geogst.

Het lichaam nu is het levende voertuig dat uit het bewustzijn voortvloeit. Het 'hoort' daarom bij de mens. Het is gevormd door het menselijke bewustzijn. Eventuele gebreken, zoals een ziek orgaan, zijn dan ook terug te voeren naar oorzaken die de mens zelf gecreëerd heeft. Daarbij moet men niet denken in termen van goed of kwaad, maar altijd in oorzaak en gevolg-relaties. Als iemand op de een of andere wijze disharmonieus leeft – en dat kan óók zijn omdat hij uit liefde voor zijn medemensen roofofbouw op zichzelf pleegt – zal hij vroeg of laat de gevolgen daarvan ondervinden, wellicht in de vorm van ziekte.

Het gaat er dus nooit om een mens te veroordelen. Bovendien hebben we te allen tijde de plicht onze zieke medemensen zo goed als mogelijk is te genezen of tenminste te helpen. De vraag is alleen of we dit met orgaandonaties ook werkelijk doen.

Afstoting van organen

Omdat elk mens uniek is in zijn bewustzijn, is hij dat ook in zijn lichaam, dat een weerslag is van dat bewustzijn. Daarom kan nooit een orgaan, dat qua karakteristiek thuishoort bij het bewustzijn dat zich in het lichaam hulde waartoe dat orgaan behoorde, naar een vreemd lichaam worden overgeplaatst.

Dit is de achtergrond van de afstotingsverschijnselen die gepaard gaan met elke transplantatie. Het lichaam ervaart het nieuwe orgaan als vreemd en vijandig en zijn afweersysteem treedt automatisch in werking. Het komt overigens ook voor dat het afweersysteem van het orgaan zelf in werking treedt tegen het vreemde lichaam waarin het geplaatst is.

De fysieke consequenties voor de ontvanger van het orgaan zijn groot en worden zo goed en kwaad als het gaat onderdrukt door zware medicijnen. De patiënt geneest dus zeker niet.

Dat er echter ook consequenties zijn op het gebied van het bewustzijn, wordt meestal genegeerd. Toch zijn er vele ontvangers van organen die persoonlijkheidsveranderingen ondergingen. Er zijn gevallen beschreven van mannen die zich vrouwelijker voelden, van mensen met achtervolgingstrauma's. Mensen vragen zich af of ze nog zichzelf zijn.

Veel medici ontkennen deze psychologische problemen of schrijven ze toe aan suggestie die te maken zou hebben met de zware operatie van de patiënt.

Indien we de zaak vanuit theosofisch standpunt beoordelen, dan is er beslist geen sprake van suggestie. Het getransplanteerde orgaan behoorde tot het lichaam van iemand anders en draagt diens karakter. Het bewustzijn van de gestorven mens bevindt zich nog steeds bij dit materiële gebied, al is zijn lichaam gestorven. Zeker als hij recent en abrupt – bijvoorbeeld door een verkeersongeluk – gestorven is, houdt hij zich op in wat we de aardse sfeer kunnen noemen. Onzelfbewust zal hij een bepaalde invloed uitoefenen op dat deel van zijn lichaam – het orgaan – dat kunstmatig en in een ander lichaam in leven wordt gehouden. Vooral bij essentiële organen is die invloed sterk. Vandaar dat vooral bij hart-longoperaties vastgesteld wordt dat ontvangers bepaalde karaktertrekken van de donor hebben gekregen.

Maar ook voor de geveer van een orgaan is er niet de vrijblijvendheid die de overheid suggereert. Allereerst wordt het stervensproces belemmerd, doordat het lichaam op onnatuurlijke wijze in leven wordt gehouden. In feite degradeer je het lichaam tot een 'conserveringsfabriek van organen'.

Vervolgens zal dat orgaan, gehuisvest als het is in een lichaam van een ander, de invloed ondergaan van een ander karakter. Tot welke consequenties dat zal leiden, is niet precies te beschrijven. Het hangt uiteraard af van de karakters van donor en ontvanger, van de duur van de transplantatie en andere zaken. Maar in algemene termen kunnen we stellen dat het eigen karakter van het orgaan geweld wordt aangedaan. Het kan 'zichzelf' niet zijn. Men kan hier natuurlijk de schouders over ophalen, maar als je uitgaat van reïncarnatie wordt dit niet zo vrijblijvend. In een volgend leven krijgt de donor te maken met een orgaan dat weleens dusdanig beïnvloed zou kunnen zijn door zijn tijdelijke en onnatuurlijke verblijf in het zieke lichaam van de ontvanger, dat het niet meer goed functioneert.

Dood en leven

Zaken als orgaantransplantaties ontstaan, doordat in de samenleving het materialisme zozeer domineert, dat mensen zich zelden afvragen of deze visie op het leven juist is. Is het leven niets meer dan stof die ademhaalt? Is ziekte een fout van de natuur? Is het menselijk lichaam niets meer dan een ingenieuze machine, waarin onderdelen kunnen worden verwisseld?

De fixatie op stoffelijk leven is zo groot, dat de gehele samenleving er alles voor over heeft het fysieke leven te rekken. Het zijn echt niet alleen zieken die artsen vragen om genezing, om organen, om ingrijpende operaties. De samenleving als totaal schijnt het als een nederlaag te ervaren als iemand voortijdig door ziekte overlijdt.

De overheid, die zich in religieuze en filosofische aangelegenheden neutraal zou moeten opstellen, schaart zich in het materialistische koor van mensen die rumoerig pleiten voor meer organen met als argument dat ze daarmee levens kunnen redden en het lijden kunnen verzachten, zonder zich af te vragen of dit werkelijk zo is.

In kwesties van leven en dood echter kan de beslissing alleen maar door de individuele mens zelf genomen worden. Hij dient zich in alle vrijheid, zonder dwang, zonder manipulatie af te vragen wat het leven is, wat ziekte is, wat dood is. Deze individuele vrijheid wordt door een overheid, die zich in andere zaken zo graag laat leiden door liberale principes, geschonden, omdat ze ongenueanceerd pleit voor het afstaan van organen. Bovendien staat de wet op de orgaandonatie het toe dat nabestaanden over het uitnemen van organen kunnen beslissen. Hierover zou alleen maar door de persoon in kwestie besloten mogen worden.

Voor alle duidelijkheid: wij stellen niet dat iemand zich niet als donor zou mogen aanmelden. Evenmin willen we zieke mensen de keuze voor een nieuw orgaan ontnemen. We pleiten slechts voor eerlijke en volledige informatie.

We moeten nadenken over de dood, over ziekte, over het leven, ook als we nog jong en niet ziek zijn. Dan kunnen we tot bewuste keuzes komen.

Symposium 14 maart 1998

Zaterdag 14 maart a.s. organiseert de Stichting Bezinning Orgaandonatie een symposium onder de titel: "Orgaandonor, wéét wat je kiest".

Op dit symposium zullen lezingen worden gehouden door artsen en ervaringsdeskundigen, mensen die zelf te maken hebben gehad met orgaandonaties of hersendood. Het symposium wordt gehouden in het congrescentrum De Flint te Amersfoort.

U kunt zich aanmelden door f70,00 over te maken op postgiro 3689108 t.n.v. de Stichting Bezinning Orgaandonatie te Westerbroek (Gr.) onder vermelding van "symposium". In dit bedrag zijn de kosten van koffie, thee en lunch inbegrepen. Meer informatie over de sbo en het symposium kunt u krijgen op de volgende telefoonnummers: 070 3605157 050 4042277 035 5823125

REFERENTIES

1. B. Voorham, 'Orgaantransplantaties: doorzetten of afstoten?', artikel in *Lucifer* nr. 2, april 1992, blz. 42-54.
2. Orgaandonatie, (brochure) bezinning op een ingewikkeld vraagstuk, Stichting Bezinning Orgaandonatie, Den Haag.
Visie van de Stichting Bezinning Orgaandonatie op het hersendoodcriterium, Den Haag 1997.
Orgaandonatie vraagt om bezinning (folder), Stichting Bezinning Orgaandonatie, Den Haag.